GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Dumineca, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/2 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 50. **Brasiovu 23|11 Iuliu** **1874.**

Telegramulu

„GAZETEI TRANSILVANIEI".

Pest'a 21 Iuliu. Favorulu pentru membrii calatori la Dev'a castigatu, adaugundusse lini'a Orade—Teusiu — Certificate la mene si la Comitetu.

Popp.

Junctiunea calliloru ferate cu Romani'a s'a primitu si in a treia discussiune si se predà cassei de susu.

Brasiovu 22 Iuliu c. n. 1874.

Vestitii legislatori din Budapest'a nu glumescu, ci desvólta o activitate mare si unu zelu admirabilu intru fabricarea acelei legi, prin carea voru se ne faca cu totului totu impotenti d'a mai portá vr'o lupta constitutionale in acestu statu pretinsu constitutionalu. Dupa o discusiune ce s'a continuatu in siedintiele dela 9, 10 si 11 Iuliu, s'a acceptatu si § 3 alu novelei electorali, dupa care in cetatile libere regesci si in orasiele cu magistratu regulatu numai aceia potu esserce dreptulu electoralu, cari possedu cá proprietate esclusiva, séu dimpreuna cu femeile si copiii minoreni o casa cu trei incaperi supuse contributiunii, séu o proprietate de pamentu, carea este supusa contributiunii dupa unu venitu curatu de 16 fl.

In siedinti'a dela 12 Iuliu ajunse la desbaterea § 4. — Acestu paragrafu dispune, ca in acele parti ale tierei, asupra caror'a se estinde competinti'a art. de lege V din 1848 numai aceia au dreptu de alegere, cari possedu in comunele mari si mici unu patrariu de sessiune in sensu urbarialu, séu au alta proprietate de aceeasi estensiune cu patrariulu de sessiune urbariale. In comitatulu Severinului si in celelalte parti ale confinieloru militari provincialisate, cari s'au annexatu la comitatele Carasiu, Timisiu, Torontalu si Baciu-Bodrogu se considera de unu patrariu de sessiune urbariale o possessiune cultivata de 10 jugere de cate 1600 stangini patrati, ér' in partile Transilvaniei annessate la Ungari'a, precum si in districtele haiduciloru, iazigiloru si cumaniloru se iea cá patrariu de sessiune urbariale, o possessiune cultivata de 8 jugere de cate 1200 stangini patrati. Cá pamentu cultivatu se considera: intravillanulu, gradinile, viniele, agrii si livediele.

Discussiunea asupr'a acestui paragrafu este momentósa si interessanta, pentru ca deputatii romani intrara aici unulu dupa altulu in lupt'a parlamentaria si cu o resolutiune si energia ce au trebuitu se stórca si admiratiunea contrariloru impetriti, au combatutu tendintiele meschine si scopulu infer. alu novelei electorali, pledandu pentru santele drepturi ale omului si ale popóreloru. Deputatulu Partheniu Cosma fù celu d'antaiu, care dupa o cuventare (a se vedé mai la vale. Rep.) plina de cele mai ponderóse si mai basate argumentatiuni fece emendamentulu: ca dispusetiunile paragrafului 4 relative la partile annesse si confiniele militari se se estindia si asupra Transilvaniei, inlaturandu-se atunci paragrafulu cinci, care devine apoi de prisosu si care se referesce numai si numai la Transilvani'a. Emendamentulu dlui Cosma fù spriginitu si din partea deputatiloru romani Georgiu Popa si Vicentiu Babesiu, inse cu tóte aceste, primindusse testulu comissiunii centrali, emendamentulu se respinse.

Dupa deliberarea acestui paragrafu desbaterea speciale asupr'a novelei electorali se intrerupse, pentru a se luá in consideratiune conventiunea cu Romani'a despre junctiunile calliloru ferrate. Discussiunea in acésta cestiune dura cinci dile, adeca de la 13 pana 17 Iuliu, candu conventiunea se primi in butulu toturoru atacuriloru din partea opositiunii, ca Romani'a nu va construi lini'a Ploiesci-Predealu, ministrulu de financie Ghyczy respunse, ca n'au ungurii nice o causa d'a se indoii in onestitatea, in parol'a data de Romani'a carea astadi se bucura de onóre si creditu mai mare cá multe statuni mai insemnate.

In siedinti'a dela 18 Iuliu se suscepù érasi desbaterea speciale asupr'a novellei electorali si a-nume asupr'a §-lui 5, care suna astufeliu: In acele parti ale tierei, asupr'a caror'a se estende competenti'a art. de lege II din 1848, numai aceia au dreptu de alegere, cari platescu in comunitatile mari si mici o dare directa de 8 fl. 40 cr., afara de darea dupa castigulu personalu si afara de darea pentru desdaunarea pamentului. —

Despre sórtea acestui paragrafu vomu reportá in numerulu prossimo. Acum reflectamu numai atata, ca deakismulu e tóta diet'a, tóta constitutiunea si e tempu perdutu a mai lupta cu sperantia de reesire in contra deciderii lui. —

Discursulu

deputatului nationale P. Cosma, tienutu in siedinti'a din 12. Iul.

On. casa representativa! Aflu necessariu a semnalá inca de la inceputu, ca eu la acestu § 4 voliescu a vorbi despre censulu transilvaneanu, fiindu ca tienu a fi superfluu §-lu 5. Eu in mani'a toturoru asocurariloru nu potu crede, ca legea, care o aducemu noi acuma, va fi de o natura provisoria, precum affirma dlu ministru si referintele commissiunei centrali, ma am convictiunea, ca, fia ace'a ori catu de provisoria, se va cere o generatiune pana atunci, pana candu in acésta casa vomu stá facia cu unu proiectu de lege organicu, de catu acest'a mai perfectu. Acestu-a in feliulu seu formeza unu intregu. Nu e novella, ci e o lege noua, pentru ca vene sub votare noua si ce a remasu din legea de la 48, er' ace'a, ce nu vene sub votare cu ast'a ocasiune, conformu resolutiunei acceptate, inca ina-antea inactivarei legei acesteia, asisiderea devene lege. Dreptu ace'a eu aflu acestu proiectu de lege destulu de insemnatoriu pentru de a se nisu, cá se suplenimu prin acést'a defectele cellei alalte legi.

La noi legea electorale e cu multu mai ponderosa, de catu in alte statuni, fiendu ca nu corespunde numai la ace'a, ce i-ar' fi chiamarea, adeca se formeze basea camerei representative, ci la noi, ea formeza totu-una-data si basea vietiei municipali, pentru ca la noi si cu respectu la representanti'a municipale numai ace'a pote fi alegutoriu, care e inscrisu intre alegutorii dietali, prin urmare dara se bagamu bene de sema, ca de la cene luamu dereptulu electorale; pentru ca asiediandu noi dreptulu electorale pre o base angusta, amu despoliatu maioritatea locuitoriloru tierrei de la dreptulu de a pote participá la affacerile domestice, a casa, in municipiulu seu propriu.

Eu on. casa. asia credu, ca nu este intre noi nece unulu, carui, interessandu-se de sortea patriei sale, se-i fia placute referintiele de asta-di ale Transilvaniei, referintiele cari le-au creatu acolo legea electorale din 48 si cari s'au mantienutu pana in presente, — nu este intre noi, dicu, nece unulu carele se aibe de justu si ecuitabile censulu transilvanianu in comparare cu cele alalte parti ale Ungariei, fiendu ca censulu transilvanu in asemenare cu censulu din Ungari'a propria e cu totulu mai mare, se pote dice ca pre de patru ori e mai mare decatu in Ungari'a; pentru a poté fi cene-va alegutoriu se receru 8 jugere (lantie) de pamentu, pre atunci in Transilvani'a trebuiescu 36 de jugere pentru cá cene-va se platesca contributiunea de 8 fl. 40 cr. si pre basea acesteia se pota fi alegutoriu. Tocma pentru-sce'a eu, on. casa, acést'a cestiune o tienu de un'a dintre cele mai ponderose cestiuni, ce diet'a este chiamata a le resolvi.

Dlu ministru inse tiene, ca art. de lege II. transilvanianu corespunde in destulu dorintieloru si ca nu e necesitate a se scaimbá, esprimendu-se cu respectu la Transilvani'a precum urmeza:

„De asemenea dispositiune essentiale, tienu on. casa, impregiurarea, ca acestu proiectu de lege atatu in Transilvani'a, catu si in cele alalte parti ale Ungariei mantiene cualificatiunea stabilita in legile d'in 1848. Vi se va paré pote curiosu, pentru ce se mantiene in diferitele parti ale tierei cualificatiunea differita. Inse, on. casa, candu reportele intre singuratecele parti ale tierei suntu diverse, attunci consecinti'a naturale, dupa parere mea, este, ca si dispositiunile au se fia diverse, ér eu, asia credu, ca nemene nu va voi se nege, cumca in Transilvani'a, atatu desvoltarea istorica, catu si reportele de possesiune si avere se deosebescu in modu essentiale de reportele Ungariei si chiaru pentru acea din partea mea aflu cu cale ca se se mantiena si mai departe dispusetiunea diferita."

Eu on. casa, o spunu francu, ca nu-su de parerea dlui ministru. Uniunea cu Transilvani'a este enunciata, si acésta uniune seau susta, seau nu susta. Deca susta, atunci e o absurditate, e abnormitate a sustiené in acele parti ale tierei, cari inainte de anulu 1848 au formatu Transilvania, o lege electorale speciale, cu censu speciale, si aici in Ungari'a éra-si un'a speciale, care de ace'a intr'atat'a se abate, incatu acolo e cu totulu impossibile, cá pre basea acelei legi se pota fi alegatori si fostii iobagi transilvaneni.

Nu scimu, on. casa, cari suntu reportele diferite amentite de dlu ministru asia numai in generale, mi-ar' placé forte deca le-ar' insirá, si mi-s'ar' spune, ca ce e ace'a, se face necesaria acesta diferintia, pentruca, ve marturisescu, eu nu-su capabile a o cuprende cu mentea. Mi-ar' placé se-o sciu si din acea causa, pentruca noi de ace'a suntemu aici, cá, deca sunsu necasuri, acele se le delaturamu inse deca nu ni le spune nemene, atunci nu suntemu capabili de a le delaturá. Eu asia credu, ca dlu ministru nu voliesce, a mantiené „raportele istorice" ale Transilvaniei, fiendu ca acele suntu de asia natura, incatu semenu pre lume n'au avutu. Acolo au fostu 3 natiuni si 4 religiuni recepte, eu credu, ca dlu ministru nu voliesce a le mantiené, desi paliative acele se mantienu prin art. de lege

II din 1848 transilvaniano, pentru ca pre basea acestui articlu de lege representantii natiunii si religiunei nerecepte nece o data nu venu in parlamentu, dovedesce impregiurarea, ca nece nu se afla aici.

Eu, on. casa, sustienu ca noi numai asia vomu lucrá dreptu, deca vomu estende legea electorale din Ungari'a si preste Transilvania.

Basea legei electorali din Ungaria e posesiune de pamentu, acesta base o potemu estende si preste Transilvania, deca volimu se fimu drepti si ecuitabili.

Voru dice multi, ca acest'a nu se pote estende preste Transilvania, pentruca acolo nece nu se scie ce e $^1/_4$ de sesiune urbariale, fiendu ca acolo n'a fostu introdusu urbariulu. E adeveratu, inse in partiumuri si in confiniulu militariu inca n'a fostu introdusu urbariulu, si totusi Ungari'a a dispusu in lege, ca aceste se dobendesca dreptu de votisare pre basea posesiunei de pamentu. Nu suffere indoiela asiadara, ca censulu de posesiune e justu pentru Transilvani'a tocma ca si pentru Ungari'a.

Acuma numai ace'a pote se vena sub intrebare, ca pentru Transilvania ce chiase se se lie de base? Si acest'a e provedinta in lege, pentru-ca in acestu § se face dispositiune, ca acolo, unde n'a fostu introdusu urbariulu, si nu se pote sci, catu face $^1/_4$ de sesiune urbariale, se lia de cinosura sesiunea urbariale din comun'a, respective comitatulu vecinu: Sustienu ca pentru Transilvani'a cea mai justa chiale dupa acestu principiu e chiasa stabilita in partiumuri, fiendu-ca acele au formatu o parte intregitoria a Transilvaniei, acele-si reporte au fostu in partiumuri cá si in Transilvani'a si in presente procesele urbariali in partiumuri se resolvescu dupa patent'a urbariale din Transilvania, si nu dupa cea din Ungari'a.

Diu ministru in motivarea sa mai dice si ace'a ca nece nu e asia nefavoritoria proportiunea intre Transilvani'a si Ungari'a precum se pare a fi, pentruca precandu in Ungari'a numerulu alegatoriloru in proportiune cu numerulu totalitatii locuitoriloru face 7%, pre atunci acel'a in Transilvani'a e 6%.

Acest'a depende de la circumstanti'a, ca cum luamu list'a alegutoriloru. Pentru ca desi e adeveratu, ca diferinti'a e numai de unu procentu, inse cautandu la cei ce dau acestu contingentu, trebue se recunoscemu, cumca in Tranvilvani'a nu esiste representantia poporala, ci representanti'a privilegiatiloru, fiendu ca acolo acest'a da proportiunea. Pentruca pre candu in Ungari'a abia 11% din totalulu alegatoriloru suntu luati pre bas'a vechiului dreptu, pre atunci in Transilvania aceia facu 66% si in comparare cu totalitatea locuitoriloru, in Ungari'a alegatorii inscrisi pre basea dreptului vechiu abia facu $^3/_4$ a unui procentu, éra in Transilvani'a 4% d'in totalitatea locuitoriloru. Acést'a dara nu se pote numi representantia poporale.

Diu ministru in motivarea sa mai dice, ca „nu este posesiune, avere, occupatiune, care se nu aiba influinti'a receruta la esserceréa drepturiloru politice," si acesta assertiune este combatuta prin datele statistice asternute de diu ministru, pentruca in Transilvani'a, si in speciale in comitate, unde locuesce maioritatea preponderante a locuitoriloru tierrei si unde ar trebui se fia mass'a alegatoriloru, proportiunea e numatori'a: in commitatulu Albei-inferiore dupa 211,114 locuitori pre basea posesiunei de pamentu sean pre basea contributiunii suntu inscrisi 1387 alegatori, d'in acestu numeru se vene pre 152 1 loc., in Solnoca int. pre 175, in comit. Dobacei pre 134, in comitatulu Albei superiore pre 379 locuitori vene 1 alegatoriu si asia in tote comitatele.

Condeputatulu Horn a demostratu, ca acolo, unde e introdusu sufragiulu universale totu la 4 locuitori se vene 1 alegatoriu. Eu acésta o afla de mai justa, inse intrebu, unde stamu noi? Forte departe, pentruca precandu la noi dupa 400 locuitori vene 1 alegatoriu, pre atunci in alte tieri liberale dupa 4 locuitori se vene unu alegutoriu.

(Va urmá.)

Reflexiuni la salutarea Domnului Romaniloru si a Dómnei la gar'a dela Brasiovu in 15/3 Iuliu a. c.

Acésta urbe confiniaria, care adeca este situata tocma la fruntaria, avuse in cursulu seculiloru multe ocasiuni de a recepe in sinulu séu incai pe territoriulu seu mai alesu pe Domnii Munteniei incependu dela Mircea celu mare din dilele imperatului Sigismundu, pana in dilele nóstre. Uneori acei Domni veniea cá inemici, mai desu inse cá chiamati chiaru de sasi, inca si de secui, prin urmare cá amici; ér' dela fanarioti incóce, in tristulu periodu alu decadentiei si umilirei, acésta urbe recepuse de cáteva ori domni si boleri refugiati, intre carii celu din urma fusese Caragea (1819). De atunci incóce unu domnu, Alexandru Dimitriu Ghica, destronatu prin actiune diplomatica, veni aici spre a se reculege pe cáteva dile, si apoi a'si alege locu de petrecere undeva in Europ'a. Alti duoi Domni, Georgie Bibescu (Iuniu 1848) si Alexandru Ioanu I Cusa, se retrasera din calea revolutiunei, cela pe duoe luni, acesta pe duoe trei dile.

Pentru ce memoramu acestu trecutu? Caus'a se va vedea mai la vale.

Inaltimea Sa Carolu I, si soci'a sa Elisabet'a Dómn'a, avura ocasiune de a trece pana acumu de dóue ori pe la Brasiovu, cá caletori, adeca in anulu expiratu, candu s'au reintorsu dela Vien'a si Germani'a in patri'a loru, si acumu, candu voiescu a'si cauta sanetatea, a carei alterare se vedea in faci'a Domnului, cá consecentia a ocupatiuniloru, grijeloru si a labórei prea incordata, ér' Dómn'a suferea de ochi in urmarea plansului necormatu, de candu si-a perdutu pe unic'a fica.

Brasiovulu are temeiuri mai mari decatu ori care alta urbe séu tienutu confiniariu de a intempina la casuri de asia pe Domnulu tierei vecine si pe famili'a sa cu tóta bun'a cuvenintia si cu observarea tuturoru reguleloru de hospitalitate, cate s'au observatu totudeaun'a intre popórale civilisate. Nu numai populatiunea acestei comune urbane, ci si comunele rurali, mai alesu muntene de prin pregiuru, -si tragu cum amu dice, succursurile vietuirei loru din Romani'a, fóra differentia de nationalitati si partite. Celu care vrea se se convinga despre acestu adeveru, n'are decatu se midiulocésca inchiderea hermetica a tuturoru passuriloru si passageloru dintre districtulu Brasiovului si Secuime, fia si numai pe trei luni, in cátu se incete ori-ce comunicatiune, comerciu, transactiuni, treceri in susu si in diosu. Potemu afirma din experientia indelunga, ca aprópe a patr'a parte din populatiunea acestoru comune se afla preste anu in caletorii necormate prin diversele regiuni ale Romaniei. Cu ocasiunea catagrafiei (numerarei) locuitoriloru din capital'a Bucuresci, executate prin organele prefecturei politienesci in Maiu alu a. c., s'au aflatu numai individi de nationalitate romanésca de ambele sexe din Transilvani'a preste 21,000 (douedieci si una mii), parte mare din classile inferiori ale societatiei, apoi cativa comercianti, studenti s. a., ér' secui, sasi si alte nationalitati straine din alte staturi si provincii la 10,000 (diece mii). Asia dér' in numerulu totale de 256,000 (dóue sute cincidieci si siese mii) locuitori vechi si noi cati se aflara in capitala, preste a opt'a parte suntu immigrati de afara, in totu casulu inse maioritatea loru este din Transilvani'a, carii toti suntu supusi la jurisdictiunea locale. Se mai afla si alti immigrati cáteva mii, carii stau sub jurisdictiunea consulateloru; ér' numerulu passageriloru trecatori in susu si in diosu, nu ne aflamu in stare nici macaru se'lu indigitamu in cifre approximative, inse si acelea numerulu romaniloru din imperiu intrece departe pe alu tuturoru strainiloru luati in cifra totale, ér' dupa romani urmédia secuii, de carii afli cáteva mii in capitala, partea cea mai mare cá sierbitori, sierbitórie, caruasi si ceva professionisti, de aci incolo vei audí vorbinduse ungurésce in tóte urbile si oppidele (cetati si orasie) pana pe la Dunare, in Giurgiu, Olteniti'a, Calarasi, Braili'a, Galati etc.

Guberniele staturiloru civilisate candu sciu, ca se afla suditi de ai loru in alte staturi, cauta inadensu ocasiuni, cá se se ia binisioru pe langa guberniele respective, pentru cá si cu modulu acesta se asigure suditiloru protectiunea necessaria.

Consideraramu cestiunea pana ací numai din punctulu de vedere alu interesseloru populatiunei transmigrate si din ale celei remase pe locu, cu economi'a, cu industri'a si cu comerciulu seu, ramurite inse in Romani'a. Aceeasi cestiune s'ar' poté illustra prea bine, inca si din alte puncte de vedere superiori la tóte acestea; dér' la noi mai suntu multi ómeni din tóte trei nationalitatile, dominati de sentimente selbatice, carii -si mai au si ideile loru fixe, de care si cu acésta ocasiune s'au manifestatu in unele diarie. A voi se informedi pe asemenea ómeni, este a perde tempulu indesiertu; unii cá aceia nu cunoscu nici macaru regul'a elementaria: Honor est honorantis, non honorati.

Carolu I se subscrie „Domnu alu Romaniloru din grati'a lui Dumnedieu si din vointi'a poporului;" Carolu I se afla in relatiuni amicabili nu numai cu imperatulu nostru Franciscu Iosifu I, ci si cu cei mai multi suverani ai Europei, ér' devotamentulu seu si alu consórtei sale pentru Romani'a nu 'io disputa astadi nimeni, afara de fractiunea fanariotiloru si de códele loru, la care se alatura cátiva romani pessimisti, dupa carii pecatulu originalu nu se sterge, necumu prin baptismulu de apa, dér' nici prin celu de sange, si pentru carii unu italianu cá Napoleonu I in Franci'a, unu francesu cá Bernadotte in Sveti'a, unu germanu cá Leopoldu in Belgiu, nu au nici-o valóre.

Se dice, ca intempinarea si salutarea Domnului romaniloru la gar'a Brasiovului a fostu caldurósa si cordiale. Noi constatamu acésta; ne vedemu inse necessitati a o spune verde in interessulu adeverului, ca ea a fostu lipsita de césa ce numimu tactu finu si educatiune superióra. Brasioveni se potu excusa cu impregiurarea, ca suveranulu Romaniei a venitu mai multu incognitó, si ca a lipsitu tempulu fisicu pentru preparari mai intense. Este prea adeveratu, ca autoritatile municipali au aflatu numai cu $^3/_4$ óre mai inainte de venirea In. Sale, dupa care oratorulu a si circulatu una lista de invitatiune pe la cátiva membrii romani si sasi din consiliulu municipale, despre carii au presupusu, ca au trasuri cá se póta esí inte intru intempinare, au alergatu la prefectulu cetatiei si alu districtului, care tocma se afla in siedintia cu ceilalti senatori, a mersu si la comandantele statiunei militarie si la alte auctoritati; mai in scurtu, se facú totu ce a fostu possibile in 2—3 óre. Din tóte acestea inse nu a urmatu, cá cineva se se presente la unu suveranu in gherocu vechiu si cu manusi de colóre inchisa, nici cá se intre in sal'a de asteptare cu cói'a intrega, nelasandu'i minutu liberu cá se se scuture de pulbere; nici s'a cuvenitu cá unu simplu professionistu se se imbuldiésca inainte, se iè rol'a prefectului, se'i taie Domnitoriului si socie sale in vorba, nici se sufere politi'a pe unu satéou sasu ametitu, cá se-si caute biletulu perdutu in locu-lu in care se afla Domnulu cu fratele seu si cu Dómn'a; in fine a strigá unei Dómne in momentele plecarei: „Dómna (Fürstin), se te intorci cátu mai curendu pe la noi," póte se fia expectoratiune fórte naiva, fórte sincera, dolósa; dér' asia ceva se intempla numai in Abder'a din Traci'a si in Brasiovu din Transilvani'a. Preste acésta, unei mame sfasiliate de dorere nu'i vorbesce nimeni despre casulu de mórte, pentru care sufere.

A fi burgesu, democratu, nu dispensa nicidecumu de regulele bunei cuviintie, observate in tóta Europ'a; a fi democratu, nu insémna a me presenta la solemnitati in vestmentu tocitu, ci acésta ar' in-

semna, ca suntu unu sarantocu, n'am nici 60 fl., cá se'mi cumparu fracu negru, pantaloni negri, vesta alba, cravata si manusi albe. A fi demoeratu, nu insemna a striga cá in padure, a vorbi cáte verdi si uscate, ci facia cu representantiele suveranitatiei poporului trebuie se astepti, cá se'ti vorbésca mai antaiu densulu. Acestea suntu regule elementarie.

Cititi in diariele maghiare si vedeti cumu a sciutu se intempine magistratulu din Clusiu pe Carolu I la gara pe la 4 óre demanéti'a, si cumu l'a salutatu in Budapesta ministeriulu in corpore. Se scrie érasi, cu ce tactu sciu se primésca moldo-romanii pe suverani si pe ori-ce persóna de rangu inaltu, cu ce vigóre se observa legea hospitalitatiei si a bunei cuviintie.

S. Reginu, 15 Iuliu n. Dupa sciri authentice, pe care le avemu dela Csik Somlyó din Secuime, vice-comitele Puskás Ferencz prin porunca de dato 7 Iuliu nr. 944 a **opritu** tienerea adunarei generale a despartiementului XVII alu Associatiunei nóstre literarie transilvane, conchiamata pe 28 Iuliu la Borsecu. Pretestulu ce si-a luatu dn. vice-comite la acésta mesura antediluviana este, ca regulamentulu Associatiunei nu ar' fi provediutu cu clausul'a ministeriale.

S'au luatu recursu de aparare cátra ministeriulu de interne in contra ordonantiei, care ne aduce amente alátu de viu tempurile de robi'a din 'nainte de 1848. Ati intardiatu domnule Puskás et Comp., cu 100 de ani. Ar' fi bine, cá se nu ve faceti de risulu popóraloru civilisate. Limb'a si literatur'a romanésca nu mai póte fi sugrumata.

Din comitatulu Turdii, cerculu de susu.

Cucuciu in 7 Iuliu 1874.

In giurulu acesta preste totu cu deosebire inse, in comunile — cari se estendu pre valea Cacusului Serbeni in susu, apoi Chiheriulu de susu in diosu, — nacadiu — saracia — si lipsa mare de cele materiale pentru sustienerea vietii au adiunsu gradulu nesuferintiei.

Poporulu respective locuitorii din comunile acestea curatu romane, si in anulu acesta cá si de alta-data au implutu Campi'a, — lucra loculu in parte pentru a V-lea — (parte) pre la Capusiulu de Campia, Pogácéu's si Budinu — si mosiele lóru remanu pe a casa ne lucrate de lé impiu spinii si polomidele etc.

Caus'a este! — pentru ca de 5 ani preste totu pre aicea pamentulu nu siau datu ród'a sa; apoi ómenii prin cumperarea bucateloru au adiunsu la sapa de lemnu; mosiele lóru nu le potu ará si semená, pentru ca nu au vite, nu le potu sapá, ca nu au cu ce-si nadusi fómea, — apoi d-lu Patrubani din Budiu si ceilalti din Capusiu si Pogácéu's — ara, sémena locurile extinse si la celi ce le lucra le dau farina de mamaliga, brandia — ba si slanina, si acestia tóte nu le pretindu dela respectivii in derepta pana tómn'a dupá culesulu cucuruidului. —

Se vedemu scuma dupace sermanii acestia siau perdutu primavér'a, vér'a si tómn'a intreaga pre la campia — cu ce si cate mertie de cucuruidiu au adusu a casa? —

Pre persóna camu preste totu vine se capete 25 mertie de cucur. in graunti desfacute.

Ei dér' écca pentru aducerea acelora pana a-casa trebuie caru; si pentru pretiulu carului 4 mertie; — apoi li se computa sarea, farin'a, brandia, ba si vinarsulu, care l'au beutu preste véra „a" contulu bireului de curte spre platire dupa culesulu cucuruidielóru, pentru care tóte mergu la 10 mertie cucuruidiu —

adiungu sermanii cu cucuruidiulu a casa, judele pentru darea numai de catu si executéza 5—6 mertie — preutulu 1 mertie pentru leciticalulu, inspectorulu de scóla 2 mertie cucuruidiu pentru leal'a invatietorésca si alte lipse ale scólei — prin urmare sermanilóru le remane atáta cucuruidiu spre facerea mamaligii pre sam'a loru — catu le este pana ce -si mai facu inblaciu, grebla si metura de alesu grâu — apoi incinsi preste sumene cu atia, cu inblaciu si celealalte in spate — haida la inblatitu preste tóta earn'a, ér' la campia pana in diu'a de pasci. (Acésta este economia) — „O Dómne!"

Unu moravu bunu anca mai esiste pana acum'a intre sermanii acestia, — ca mosiórele inca nici sub unu titlu de datoria nu si leau ingraunatu, locuri pe vecie nu au vendutu, facu ce facu, traiescu cumu traiescu, dér' mosi'a o lasa in pace nu o instrainiadie.

Nacadiurile, seraci'a si lips'a inse siau adiunsu culmea, semenaturele si in anulu acesta, atátu cele de tómna, catu si cele de véra de secet'a cea mare ce domina adi — nu -si voru da ród'a amesurata sperarei, apoi fenu pucinu — fórte pucinu; mai nemica — si asia poporulu intregu cu micu cu mare, cu tóta pietatea lui si cu tóta sperarea lui in celu de susu, au cadiutu in desperare — si uitative numai ce se intempla: . . —

Intra 17 Iuniu a. c. la 11 óre a. m. locuitoriulu din Sanmihaiu Toderu Badiu in etate de 38—40 ani, tata la 2 prunci orfani — fara mama — avea casa cu 2 incaperi, gradina frumósa si mosia, in ainte cu 2 ani in stare bunisióra, acuma vedieduse in starea deplorabila, nefiindu nimenea in giurulu casii lui si a fratelui seu Iuon — au luatu la sene una secure, si chiamandusi prunceli se se suie cu densulu in podulu casei „frateseu" au vrutu sei omóra, ceea ce prunceli observandu au fugitu, si ne sucedandui omorulu prunciloru, s'au spendiuratu d'unu capriorù — (la sandu cuvintele) „lo m'amu mantuitu dragiloru tatei de nacadiu si grigia, dér' acuma remaneti voi in locului meu."

A 2 scena se intemplá intre 3 Iulie a. c. la 6 óre d. m. in comun'a Gorsiova cu locuitoriulu Soltanu Mitra, in etate de 50 ani, — care inca lucrandu la fenu, asemenandu tempurile cele trecute cu este presente, si'au aruncatu furc'a la pamentu si mergundu in grasdulu viteloru s'au spendiuratu „capetu cu nacadiu." —

Si a 3 scena este ca, Vulturu George din Chincesiu vediendusi cucuruidii in tr'unu pamentu arsi de seceta si slabi, venindu nacajitu pre drumu a casa au nebunitu in 4 Iuliu a. c., adi preutii suntu adunati spre ai ceti santulu maslu. —

Acestea écca tóte suntu obiecte triste de di si noutati — care tala afundu in viati'a omului; si societatea omeneasca prin atari scene de sinucidere se ruineadia, in catu fora medicina tempuria factoriloru de principii — la tempu le va fi cu greu a pune fundamentu de prosperare pentru binele poporului pre viitoriu. —

Bine acestea suntu pre charthie numai sciri de dí, cumu au fostu si suntu si a dlui corespond. dela Cristuru cu camata dupa bani; si acuma cu tergulu dela Becleanu in diu'a Rosaliloru (— totu pentru poporu) — inse poporului acestui'a nemica nui adiuta; —

Ci io nu asia — ci in interessulu binelui poporului pentru prosperare pre viitoriu, spre a puté trai sub numele de cive-proprietariu- si nu proletariu, si pentru d'alu puté scóte din desperarea, in care se vede a fi cadiutu (nu numai in giurulu acesta, ci preste totu) dicu cu cuventulu, déca nu pocu adiuta cu pung'a, si rogu pre stimati, barbati si natiunei, cá conducatorii poporului, la cari totu deaun'a, cunoscutu ne este din trecutu, ca sermanulu poporu, candu a fostu lipsitu in una séu alta, au apellatu cá la ai sei dupa svaturi si altele — deja binevoliésca si asta data a se incercá prin una convenire la unu locu de svaturire, unde se cugete asupra starei poporului si ai midiuloci — cá pre ori si ce cale se i se póta exoperá cera imprumutu de óre undeva pre langa cameta modesta, pentru-ca, multiamita ceriului, garantí'a hipoteca, poporulu are — numai firesce spiritulu de a face trebe in catu-va ei lipsesce, „déca lips'a la vreme si ferulu-lu infrange," cá asia sermanii — pre viitoriu se se póta adiutá spre a puté incepe cu ceva. Nu amenati! —

Daniele Farkasiu de P. P.

Statutele

sectiunei despartiementului I alu Associatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, indiintiate spre infreanarea poporului dela beutur'a de vinarsu (rachiu).

CAPU I.

Dispusetiuni generarie.

§ 1. Numirea. Despartiementulu I alu Associatiunei transilvane pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului romanu, spre a poté lucrá mai cu bunu resultatu intru ajungerea scopuroloru prefipte prin §-lu 5 alu regulamentului pentru despartiamente se organisédia in sectiuni, si infiintiadia mai antaiu „sectiunea pentru infrenarea poporului dela beutur'a de vinarsu."

§ 2. Scopulu. Scopulu principale, pre carele tende alu ajunge despartiamentulu prin activitatea acestei sectiuni este: a lucrá pentru retienerea poporului dela stricatiós'a beutura de vinarsu, si alu indemná pre lenga acésta si la economisare.

§ 3. Midiulócele. Midiulócele pentru ajungerea scopului suntu:

a) **morali**, — prin capacitare despre infricosiatele stricatiuni, cari le aduce beutur'a de vinarsu asupra bunei stari materiali si spirituale a poporului; si

b) **materiali**, — prin economisarea baniloru alticumu spesati pre beutur'a de vinarsu.

§ 4. Organismulu. Sectiunea sta sub supraveghiarea despartiamentului primu alu Associatiunei trans. pentru lit. rom. si cultur'a poporului romanu, — inse -si direge agendele sale proprie, separatu de cele ale despartiamentului, avendu in capulu seu unu comitetu administrativu constatatoriu din unu presiedente, secretariu, cassariu si patru membrii.

§ 5. Averea sectiunei. Sectiunea -si are averea s'a seperata de cea a despartiamentului, si consta:

a) din taxele solvinde prin membrii sectiunei,

b) din taxele de inscriere,

c) din contribuiri benevole si

d) din sumele incurse cá pedepse.

§ 6. Averea sectiunei se intrebuintiédia numai spre scopuri de ale sectiunei, si anume:

a) Diumetate din taxele membriloru ordinari si pedepse, se reintorcu membriloru acestora, la finea fia-carui anu administrativu cá sum'a economisata, ér' diumetate remane in fondulu sectiunei,

b) Totu in fondulu sectiunei curgu si taxele de inscriere si contributiunile benevole.

CAPU II.

Dispusetiuni speciali.

Despre membri.

§ 7. Caletatea. Membru in sectiune póte fi ori care omu (barbatu si femeia) de caracteru nepatatu, carele se obliga cu cuventu de onóre a observá prescriptele statuteloru. Ér' membrii suntu:

a) ordinari, b) onorari.

§ 8. Primirea membriloru ordinari. Membru ordinariu este acel'a, pre carele la recomendarea unui altu membru -lu va primi comitetulu sectiunei de membru, si va fi inscrisu in cartea membriloru sectiunei.

§ 9. Drepturile membriloru ordinari. Drepturile membriloru ordinari suntu: de a se folosi de folósele speciali reservate membriloru sectiunei, a luá parte cu votu la adunarile generale ale sectiunei, de a alege si de a poté fi alesu la officiale si in comitetulu sectiunei, de a asistá la siedentiele acestui comitetu si a ascultá pertractarile aceluiasi, in fine de a interpellá comitetulu in adunarile generale ale sectiunei, in cause totu de ale sectiunei.

§ 10. Obligamentile membriloru ordinari. Fia-care membru ordinariu este datoriu, a solví

a) déca nu este membru in óre carera despartiementu alu Associatiunei trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului romanu, la intrare, odata pentru totu-deaun'a o taxa de inscriere de 50 cr. val. austr.

b) de a remané celu pucinu 3 ani membru alu sectiunei, si a solví in prim'a fia-carei lune 10 cr. v. a. in cass'a sectiunei,

c) de a mai castigá unu membru in sectiune, —

d) de a lati idea si benefacerile reuniuniloru de asta natura, —

e) de a se abstiené intusi dela beutur'a de vinarsu, —

f) de a observá otaririle adunariloru generale si a comitetului aduse pre basea statuteloru.

§ 11. Membrii onorari. Membrii onorari suntu acei, pre cari ei va alege adunarea generale de atari. Acestia nu solvescu nece o taxa si au votu consultativu in adunarile sectiunei.

§ 12. Incetarea de a fi membru. Cineva incéta de a fi membru ordinariu alu sectiunei

a) prin esirea de bunavoia dupa trecerea de 3 ani dela inscriere; carea esire inse este datoriu a o face cunoscuta comitetului sectiunei, in scrisu, altucumu nu este absolvatu de sub obligamintile de membru, apoi:

b) membru ordinariu si onorariu

1. Prin dejudecarea pentru óre carea crima,
2. Prin eschidere decretata de comitetulu séu adunarea generale a sectiunei si
3. Prin mórte.

La ori care din aceste casuri, taxele deja platite nu se mai innapoiédia.

§ 13. Casurile de eschidere. Unu membru póte fi eschisu din sectiune:

a) déca la repetit'a admonitiune a comitetului, nu voiesce a-si implení datorintiele de membru alu sectiunei, si

b) déca commite o vatamare grea in contra onórei si scopuriloru sectiunei.

§ 14. Executiva. Respunderea taxeloru si implinirea celor'alalte obligamínti de membru in sectiunea acést'a, este in prim'a linea — o datorintia de onóre; cu tóte acestea inse are sectiunea in contra membriloru sei ordinari armatóriale drepturi executive:

a) pedepsesce pre membrulu carele se va fi aflandu, ca bé vinarsu, prim'a óra cu 10 cr., a-dóu'a óra cu 20 cr. si a trei'a óra, precumu si la fia-carea aflare ulterióre, totu cu cate 30 cr. v. a.

b) are dreptu de incasa asupra membriloru sei, atatu pentru incassarea taxeloru, catu si a pedepseloru.

§ 15. Poterea essecutiva o esercédia comitetulu sectiunei; in contra otatiriloru acestuia se dà apoi dreptu de recursu la adunarea generale a sectiunei.

§ 16. Spre a poté tiené evidentia despre platiri, va primi fia-care membru ordinariu alu sectiunei o carticica in carea se voru inscrie solvirile.

§ 17. Solvirile se facu la cassariulu sectiunei, séu la agenturile comunale ale despartiamentului I alu Associatiunei trans. pentru lit. si cultur'a poporului romanu.

§ 18. Agenturile comunale tramitu sumele incurse la densele in 1-a si 15-a a fia-carei lune la cassariulu sectiunei.

Adunarea generale.

§ 19. Adunarea generale a despartiamentului este si adunare generale pentru sectiunea acésta, intru atat'a, in catu regulamentulu de facia fora aprobarea adunarei generale a despartiamentului I, nu se póte schimbá, si incatu póte controlá agendele sectiunei. Spre scopulu acestei controlari comitetulu sectiunei face reportu adunarei generale a despartiamentului I alu Associatiunei, despre resultatulu activitatei sale.

Sectiunea inse in causele sale speciali -si va avé adunarea generale a membriloru sei separata de cea a despartiamontului.

§ 20. Adunarea gen. ordinaria. Adunarea generale ardinaria a sectiunei, constatatória numai din membrii de ai sectiunei, se tiene in totu anulu un'a data, si incatu se póte la diu'a si loculu unde -si tiene si despartiamentulu I alu Associatiunei adunarea sa generale. Ea are chiamarea de a:

a) revisiuná socotelele revediute prin comitetulu sectiunei si asternute spre supra revesiune, —

b) alege totu la fia-care alu treilea anu pre presidentele si comitetulu sectiunei;

c) statoresce bugetulu sectiunei pre unu anu, cu acesta in legatura,

d) otaresce, ca unde are de a se intrebuintiá partea acea a venitului sectiunei, carea nu se reintórce membriloru,

e) decide asupra petitiuniloru, proiecteloru si recurseloru venite la dens'a,

f) si-si alege notariulu ad hoc.

§ 21. Adunarea gen. estraordinaria. Adunarea generala estraordinaria o conchiama presiedentele:

a) la otarirea comitetului si

b) déca o pretendu 15 membrii ai sectiunei in scrisu.

Chiamarea ei este: de a desbate asupra aceloru cestiuni speciali, cari au causatu conchiamarea ei.

Comitetulu.

§ 22. Comitetulu directiunalu alu sectiunei constá-afara de presiedente din 6 membrii, alesi prin adunarea generala pre 3 ani, carele -si alege apoi din senulu seu pre secretariulu si perceptoriulu.

Officiulu tuturoru este gratuitu; are inse adunarea generale dreptulu de a votá unuia séu altuia pentru servitii speciali din averea sectiunei remuneratiuni.

§ 23. Chiamarea comitetului. Comitetulu tiene in fia-care luna o siedentia ordinaria, si la convocarea presiedentiloru, dupa lipsa, siedentie estraordinarie, — si decide:

a) asupra lucruriloru curente,

b) revisiunédia in tóta lun'a socotelele cassariului,

c) dà admonitiuni membriloru onorari intru implinirea obligamentiloru loru si decretédia pedepsele prescrise in statute,

d) alege din sinulu seu pre secretariulu si cassariulu,

e) primesce si eschide membrii si

f) asterne atatu adunarei generale a despartiamentului I alu Associatiunei trans. pentru literatur'a rom. si cult. poporului romanu, despre activitatea sectiunei acesteia, catu si adunarei generale speciali a sectiunei, reportulu despre a s'a activitate.

Spre a poté aduce concluse valide se recere, cá afara de presiedente se mai fia si diumetatea membriloru comitetului de facia.

§ 24. Presiedentele sectiunei. Presiedentele:

a) representa sectiunea,

b) conchiama adunarile sectiunei si ale comitetului, si conduce in acelea desbaterile, avendu intre voturi egali votulu derimatoriu.

c) supraveghiédia, cá regulamentulu de facia se fia observatu si dà inviatiuni,

d) esecutédia decisiunile comitetului si ale adunarei generale;

e) controlédia administrarea averei sectiunei si assignédia erogatiunile, — si

f) scontrédia din timpu in timpu cu asistenti'a alora doi membrii din sectiune cass'a sectiunei.

§ 25. Secretariulu. Secretariulu are:

a) de a conduce protocólele in siedentiele comitetului, afara de acelea ale adunarei generale, cari se conducu prin notariulu ad hoc;

b) compune speditiunile scripturistice, —

c) duce protocolulu alfabeticu despre membrii sectiunei, —

d) pastrédia scrisorile sectiunei, si

e) este referentele ordinariu alu comitetului.

§ 26. Cassariulu. Cassariulu:

a) incassédia venitele speciali ale sectiunei si duce despre acelea socotele esacte, —

b) face reportu in fia-care luna comitetului despre starea averei si asterne la finea anului socotelele complete;

c) ingrigesce cá sumele incurse, asupra carora nu dispune preliminariulu anualu, se se puna in o cassa sigura spre fruptificare.

§ 27. Membrii comitetului. Fia-care membru alu comitetului are votu in siedentiele comitetului, cu escepti unea cassariului, carele in cau-s'a revisiunei socoteleloru, — si a secretariului, carele in cause tienatórie de agendele lui, nu are votu decisivu, ci numai consultativu.

§ 28. Agenturele. Agenturile comunali ale despartiementului Associatiunei suntu totu odata si agenturi pentru sectiunea acésta; ele incassédia dela membrii de prin comune tacsele si impositele, — apoi supraveghiadia cá acele se-si implenésca datorintiele loru si reportédia pre luna unadata comitetului sectiunei.

§ 29. Directorele despartiamentului I alu Associatiunei trans. pentru lit. rom. si cultur'a poporului romanu, esercindu in numele despartiamentului controlarea asupra agendeloru sectiunei, are dreptulu de a assistá, inse fóra votu la adunarile sectiunei si a comitetului aceleia.

§ 30. Residenti'a comitetului este cetatea Brasiovului.

§ 31. Limb'a affaceriloru este limb'a romana.

§ 32. Constituirea sectiunei. Sectiunea se va constitui indata ce regulamentulu de facia se va fi aprobatu prin comitetulu centralu alu Associatiunei trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului romanu, si dupa ce se voru fi insinuatu atati membrii, catu constituirea se fia si possibila.

§ 33. Dissolvarea. Sectiunea se disolve, déca numerulu membriloru ei scade la numerulu celoru din comitetu; ér' averea sectiunei trece in casu de disolvere, la Associatiunea transil. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Brasiovu in lun'a lui Aprile.

Compuse prin
Iosifu Popu,
cá referente ad hoc.

S'au corresu conf. scrisórei comit. centralu alu Associatiunei de datulu 12/5 1874 nr. 94.

Brasiovu 28 Iuniu 1874.

Iosifu Popu,
cá referente.

Aceste statute le publicamu cu scopu, cá se póta servi de mustra la facu simile pe tóte locurile.

Red.

Noutati diverse.

Invitare.

— La balulu tienutu in 2 Augustu a. c. in Sal'a scaldiloru dela Stoiceni in favórea scólei principale romane din Lapusiulu-Unguresc, la care speramu a participá tóta inteligenti'a romana din giuru si din locu, precumu si toti romanii partinitori cu adiutória benevole scopuriloru filantropice romane, cu atatu mai vertosu, ca numai prin sprigenirea caldurósa a tuturora speramu, ca va poté inflorí acést'a scóla unica si de cea mai mare importantia in acést'a parte a Transilvaniei, dér' de presinte fórte amenintiata in esistinti'a sa.

Lapusiulu-Unguresc la 17 Iuliu 1874.

In numele comitetului
P. Codeus,
prof. si Dir.

— Congressulu serbescu deschisu in 11 Iuliu alese in 16 de patriarcu pe episc. din Buda Arseniu Stoicoviciu, si Gruiciu alu regimului nu capatá neci unu votu. Nationali, nu tufe! —

— (Virtutea romana rediviva,) care alésa in Fagarasiu pe unu Maday, in Naseudu pe unu Csery, in Unisdór'a pe unu Makray, etc. etc. de representantii ei parlamentari triumfá si in Sasu-Sabesiu unde se alese unu „Erdödy“. Ce e mai curiosu in lucru inse, este impregiurarea, ca aici dupa alegere se iscá un'a controversa electorale intre alegatorii lui „Erdödy“ si intre cei'a ai lui „Apáthy“ din causa, precumu se vede, ca esti din urma tienu pe candidatulu **loru** e romanu mai mare. Remarcabila este si impregiurarea, ca protocólele electorali ale acestoru maghiari alesi de romani, suntu compuse in limb'a germana. Virtus r. r.! Si aceste tóte se intemplara in unu municipiu cu maioritate absoluta romana, unde de o parte in Alb'a-Iuli'a si in Orastia, apoi de alta in Mercurea, — loculu congressului pentru passivitate, — avemu romani mari, eroi nationali, si in Sebesiu chiaru, totu barbati ghiaosi romani, nepangariti prin casatorii mixte, — adeca dupa renumiti'a classificatiune nationale pusi in a II-a, ori a III-a classa de renegati? —

Déca vei intreba pe Sabesiani pentru ce acésta monstruositate de alegere, -ti voru respunde: taci frate, noi suntemu diplomati . . . . . si mai multu nemicu; — la care noi obiectamu numai: ca in antic'a Grecia de aceste lucruri au trebuitu se provóce spiritulu unui Esopu de a compune fabulele sale cele satirice. —

— (Nóua ordine pentru reservisti) facù min. de aperarea tierei, ca in exercitiale de tómna vinu chiamati cei inrolati in an. 1865—7 si 9.

— (Advocatu nou). D. Alex. Filipu subjude in Abrudu depuse censur'a de advoc. in Muresiu-Osiorheiu in 11/23 Iuniu si va functioná in Abrudu.

Cursurile

la bursa in 21 Iuliu 1874 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	— fl. —	cr. v. a.	
Napoleoni	—	—	— 8 . 85	„	„
Augsberg	—	—	— 104 . —	„	„
Londonu	—	—	— 110 . 80	„	„
Imprumutulu nationale	—		75 . —	„	„
Obligatiile metalice vechi de 5%			70 . 25	„	„
Obligatiunile rurale ungare			76 . 50	„	„
„ „ temesiane			75 . 50	„	„
„ „ transilvane			73 . 50	„	„
„ „ croato-slav.			78 . —	„	„
Actiunile bancei	—	—	971 . —	„	„
„ creditului	—	—	233 . —	„	„

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.